

Kūrybinės biografijos: iš Antano Bernatonio prisiminimų

KUPOLĖS EKSPEDICIJOS

Dar dirbdamas Kaišiadoryse su „Verpeta“ buvau užrašinėjęs dainas iš Grigaliūnienės, Savickienės bei kitų Kaišiadorių apylinkių dainininkų. Tačiau kur nors toliau nutolęs nebuvo, o pradėjus dirbti Kaune, žinojau, kad mano ansamblis turi turėti savo repertuarą, o tai galima pasiekti tik patiems užrašinėjant dainas ir kitokį forklorą, todėl 1984 metais su aktyvesniais studentais išvykome į ekspediciją Plateliuose. Ekspedicijos vieta lėmė tai, kad tai buvo mano tėčiškė, kurią norėjau aplankyti, o kartu ir labiau pažinti Platelių folklorą. Kitas veiksnys buvo tai, kad į Platelius vykdavo akademijos tautinių šokių kolektyvas, vadovaujamas Rimdeikos, kurio buvusi šokėja Audronė dabar gyvena Plateliuose ir ten mielai priimdavo savo kolektyvo narius, juo labiau, kad jos tėvas Stasys Mikašauskas buvo Platelių kolchozo pirmininkas ir visai rėmė atvykusius dukros bendražygius. Mes irgi čia atvykome, prisišliję prie šokėjų. Šokėjai repetuodavo naujus šokius, o mes eidavome į kaimus ir užrašinėjome dainas.

Apsigyvenome pradžios mokyklos patalpose, o vakarais mano studentai ateidavo į mano namus Plateliuose, kur papasakodavo ką nuveikę. Susėdę sode, padainuodavome pramoktas daianas. Repertuaras mūsų tuo metu buvo labai menkas: dainavome dar anksčiau jų išmoktas dainas „Gieda gaideliai ryliuoja“, „Ant tilto stovėjau, vandenin žiūrėjau“ ir kt.

Plateliuose aš aplankiau mokytoją Stasę Stripinienę, kurios patartas aš su studentais aplankėm Plateliuose gyvenančią Stasę Šablinskaitę, kurios dainas pirmiausia ir užrašėme. Tai buvo „Oi kūliau, kūliau šiaudus be grūdų“, „Šėn naktelė par naktelė“, keletą įdomių žaidimų, pasakojimų, sakmių. Prieš tai aš buvau susitikęs su šia dainininke ir žinojau, kad studentai iš jos namų neišeis tuščiomis. Taip ir buvo. Studentai maloniai bendravo su šia dainininke, kuri nemažai papasakojo apie savo ankstesnį gyvenimą, padainavo keletą įdomių dainų, kurios įsiliejo į Kupolės repertuarą ir daug metų skambėjo programose. Viena iš tokių buvo: „Ai platus, platus Platelių valsčius“, o kita „Serbentelė ar ne ougelė“. Šios abi dainos Kupolės repertuare buvo prezentacinės ir neužmirštos iki par šios dienos. Daug Stanislava papasakojo apie darbą grafo Švazelio dvare, apie grafo santykius su dvaro darbininkais ir daug kitų įdomių dalykų. Tuo metu jai buvo beveik 90 metų, bet ji noriai bendravo, rodė šokių judesius ir šoko kartu su studentais. Ji įdomiai klausėsi mūsų padarytų jos dainų įrašų ir pati dainavo, pati savo dainoms pritardama „tūravodama“. Džiaugėmės šios dainininkės mums pateiktomis dainomis bei pasakojimais. Daug kas buvo mums netikėta ir nauja, ko nebuvo anksčiau girdėję. Džiaugėsi ir mano studentai. Aš stengiausi studentus kaip galima plačiau supažindinti su Žemaitijos kultūra,

todėl nusivedžiau juos į Gadelių kaimą, kur tuo metu gyveno liaudies meistrai drožėjai Jonušai, kurie ne tik patys drožė medines skulptūreles, bet turėjo surinkę gana gausią tų skulptūrų kolekciją iš senosiose koplytėlėse atrastų senųjų medžio skulptūrų. Mūsų ansamblietis Rytis Čepulis į mūsų ekspediciją buvo atvykęs nuosavu motociklu ir kartu su mano dukra Audra važiavo pas Jonušus ir užvažiavo į smėlėtą kelio ruožą, vertėsi ant šono, bet laimingai ši avarija baigėsi. Visi ansambliciai buvo patenkinti pažintimi su Jonušu šeima, o mano dukra Audra džiaugėsi, kad aš jai buvau patikėjęs grupę studentų, kuriai ji vadovavo, lankantis pas kitus dainų pateikėjus. Iš šios ekspedicijos mes grįžome gerokai praturtėję žemaitiškų dainų repertuaru. Pirmojoje „Kupolės“ ekspedicijoje dalyvavo mūsų šie ansambliciai: Eugenija Jusaitė, Onutė Karkaitė, Asta Steponavičiūtė, Rytis Čepulis, Bronius Markvėnas, Gediminas Čepinskas. Vakaraus susirinkdavome mano namuose ir čia visi padainuodavome, ypač naujai išmoktas dainas.

Kitais metais, t.y. 1983 metais vėl keliavome į Platelius, apie kuriuos man jau ši bei tą žinojome. Mūsų vykstančių buvo žymiai daugiau ir apsigyvenome prie ežero esančio jachtklubo viešbutyje, o valgyti eidavome į valgyklą Platelių miestelyje. Buvome skaniai ir sočiai maitinami, o mus globojo Platelių kolchozo pirmininkas Stasys Mikašauskas bei jo žmona Morta, kuri mums leido melžti savo karvę ir naudotis jos pienu. Daug mums padėjo mokytoja Stripinienė, kuri leido mums naudotis savo surinktos medžiagos įrašų iššifruota medžiaga. Studentams paskyriau užduotį perrašyti tuos įrašus, tik dauguma įrašytų pasakojimų buvo žemaitiškai parašyti ir vaikams buvo sunku perrašinėti nežinant tos kalbos. Vėl lankėmės pas Stasę Šablinskaitę ir naujai surastų dainų pateikėją Magdalena Kaniavienę, kuri mums padainavo nemažą pluoštą žemaitiškų dainų, tokių kaip „Tuo žaliuo girelia, slaunė kirtinjalė“, „Oi rūteli, oi žaliasis“, „Stov karietelė kaima vidurelia“. Lankėme ir kitus Platelių apylinkių dainininkus kaimuose Visvainiuose, Stirbaičiuose, Viskinose, Medsėdžiuose bei kituose kaimuose, galų gale nusprendėme ir toliau pavažiuoti, nes aš turėjau dar užduotį – patikrinti praktiką atliekančius studentus, vienas iš tokių buvo Mosėdyje praktiką atliekantis studentas, todėl pasiūliau ir studentams pavažiuoti į Mosėdį, tuo labiau, kad ten gyvena man žinoma pateikėja Elžbieta Juzumienė. Ji buvusi mokytoja ir sunku buvo pasakyti ar ji pasakoja tikrus dalykus, ar tai ką ji buvo skaičiusi knygoje. Ši labai lakios fantazijos moteris tiek daug mokėjo pasakoti apie čianyškščių kaimų istorijas nutikimus, kad norom nenorom suabejodavau jų tikrumu. Elžbieta apsidžiaugė mūsų apsilankymu, pakvietė visus ateiti čia pietauti, o prie pietų stalo paprašė atspėti kieno jos patiektą mėsą mes valgome. Niekaip neįstengėme atspėti, kol pati šeimininkė nepasakė, kad čia esanti gulbės mėsa. O gulbę jos vyras rado užsimušusią prie per lauką ėjusių elektros laidų. Apgailėjome nelaimėlę, bet ją skaniai suvalgėme, o toliau, dar susėdę į ūkio sunkvežimį pavažiavome į netoliese esantį Naujosios Impilties kaimą, kur žinojome esant gerą dainininkę, kurią buvau girdėjęs Zitos Kelmickaitės televizijos laidoje apie to krašto kaimo dainininkus. Taigi pasiekėme Margininkų kaimą, susiradome minėtą dainininkę, kuri mums sutiko padainuoti keletą dainų. Taip mūsų repertuare atsirado „Pro biržtvynėlį ..“ ir dar kelios žemaitiškos dainos. Iš Margininkų pėsčiomis nuėjome į gretimą Naujosios Impilties kaimelį, kur susiradome muzikantą Piekų ir paprašėme mums pagroti. Šis mielai sutiko, tik neturėjo armonikos,

tik nurodė savo draugą, kuris galėtų paskolinti jam savo instrumentą. Sėdęs ant pasiskolinti dviračio, pavažiavau keletą kilometrų iki Piekaus draugo ir parvežiau armoniką su kuria muzikantas mus nusivedė pas jam gerai pažįstamą kaimynę Karpienę, kuri savo senoviškoje troboje leido mums šokti, o Piekus ir Karpienė mus mokino šokti jų jaunystės laikų šokius. Visą vakarą toje kaimo troboje vyko šokiai, o už lango prasidėjo perkūnija su žaibais ir visi subėgome į Karpienės daržinę ir sugulėme ant čia sukrauto šieno. Visą naktį giliai miegojome, o iš ryto autobusu išvažiavome link Platelių. Pakely sustojome Salantų mieste, kur aplankėme dar vieną muzikantą, gyvenantį Salantuose, kuris mums į magnetofono juostą įrašė keletą maršų, polką, bei kitų kūrinių. Iš Salantų galiausiai grįžome į Platelius, džiaugdamesi pasisekusia kelione ir gausiais įrašais. Prisiminėme Mosėdyje pasiklausę Narkaus žemaitiškos šnektos bei kitos šioje kelionėje patirtus įspūdžius. Ten mūsų ekspedicija dar nesibaigė. Keliavome pėsčiomis į tolimesnius kaimus: Stinbaičius, Virkius, Visveinius, Dovainius, Gilaičius, o Gintališkėjems daug įvairių senoviškų šokių įgrojo muzikantai Gedgaudas ir Razumas. Pastarasis mokėjo remontuoti senas armonikas ir noriai sutiko ir mūsų seną įsigytą instrumentą. Ši ekspedicija mums buvo labai sėkminga; buvome padarę daugybę įrašų bei instrumentinės muzikos kūrinių, kuriuose ir dabar tebenaudojam. Ten išmokome šokti Galiopą, Sukamajį bei Lendamajį Junkeline. Išvažiuodami iš Platelių ekspedicijos, išsivežėme ne tik gausius įrašus, bet dar mums grąžino kažkiek pinigėlių už mano naudotus maisto produktus, už kuriuos mes, važiuodami namo, Salantuose nusipirkome porą kepalų Salantų pyrago. Tai buvo laiktuvės Kaune likusiems ansambličiams, kurie negalėjo vykti kartu su mumis į ekspediciją.

1936 metų vasarą mes išvykome į kasmetinę ekspediciją į akademijos šefuojamą Suginčių apylinkėje esantį P.Cvirkos kolchozą. Vykome didele studentų grupe, kiek tik galėjo sutalpinti autobusus. Vyko daug studentų, kurių dauguma dalyvavo pirmą kartą. Iš anksto buvau susitaręs su Respublikinės vet.laboratorijos valdžia, kuri leido mums apsigyventi jiems priklausančiame name Suginčiuose ant ežerėlio kanto. Užėmėme visus namelio kambarėlius kur mes čia įsikūrėme. Valgį gaminome patys, o produktus atsinešdavome iš miestelyje esančios valgyklos. Valgį virėme ant laužo. Pirmiausia suskirsčiau ansambličius į grupes, jos sudaromos taip, kad kiekvienoje grupėje būtų jau dalyvavusių ekspedicijose. Jie buvo paskirti grupių vyresniaisiais. Pasiskirstėme ir lankymo teritorijas. Tuo metu dar buvo gana tankus autobusų tinklas, todėl į kaimus vykdavome autobusais ir pasiekėme gerokai nutolusius kaimus. Iš ryto keldavomės 8 ar 9 val. Nusiprausę ežere, bėgdavome miško takais apie 15-20 min., o tada sėsdavome pusryčiauti. Valgį mums ruošdavo iš anksto paskirti ansambličiai, kurie turėjo ne tik paruošti pusryčius, bet ir paruošti sumuštinis, išeinantiems į kaimus kitiems ansambličiams, nes jie valgė pietus kelyje. Grįžę į stovyklą turėjo rasti paruoštus pietus, o po pietų būdavo laisvas laikas, per kurį ruošdavome bendrus užsiėmimus arba išvykas susipažinimui su apylinkės arba ką nors įdomaus visiems. Vakare, kai visi grįždavo į namus, vykdavo bendras dienos rezultatų aptarimas, nusimaudymas ir laisvas laikas kiekvieno nuožiūra. Suginčiai buvo visiems nauja patirtis. Čia visiškai kitoks folkloras, negu Žemaitijoje, kitokios dainos, bei jų atlikimas, kitokie pasakojimai ir visa kita. Vieniems sekėsi gerai, kitiems blogiau. Naujokė Dalia Augutytė kažkokiame kaime atrado neįgalią močiutę,

kuri padainavo daug negirdėtų aukštaitiškų dainų. Deja, Dalia, taupydama magnetafono juostas, tų dainų įrašė tik po vieną posmelį, o tų dainų kitus žodžius užrašė sąsiuvinyje. Įdomiai sekėsi Mirgai Mažeikaitei – ji buvo nuvykus į Subačių, kur užrašinėjo įdomaus muzikanto grotas melodijas, deja nepatyrus Mirga mikrofoną laikė prie armonikos bosinės pusės ir jokios melodijos neįmanoma buvo suprasti, o tik bosų maurojimo garsus. Teko vykti ten ir įrašą pakartoti, juo labiau, kad muzikantas buvo puikus ir grojo tikrai puikiai. Jo pavardę tik dabar prisiminiau. Jis buvo Borisevičius ir buvo sokonstravęs prie armonikos kitą instrumentą būgną su visokiais dzinguliukais, kurie įdomiai derėjo prie armonikos. Be to jis buvo įdomus pasakorius ir tarpais tarp grojimų ką nors įdomaus papasakodavo. Taigi visą Mirgos magnetofono įrašą man teko pakartoti, bet nė kiek dėl to nesigailiu, nes susipažinau su labai įdomiu muzikantu. Be šio muzikanto čia sutikome ir keletą įdomių dainų atlikėjų, kurios įdainavo įdomių aukštaitiškų dainų, žaidimų, čia vadinamų žaislais. Grįžę namo buvome nustebinti mūsų namuose likusių budinčiųjų paruoštais pietumis. Tuo metu budėjo prie ansamblio prisidėjusi Laima, kuri su kitomis merginomis per visą dieną plaukiojo valtimi po ežerą ir pietums nieko neparuošė, o mums grįžus ir sėdus prie stalo pareiškė: „Mes jums šiandieną paruošėme mutinio, t.y. į pasaldintą vandenį įpjaustė juodos duonos ir tai buvo jų paruošti pietūs žmonėms, visą dieną keliavusiems ir gerokai išalkusiems. Ypač nepatenkinti buvo mūsų berniukai, kurie visada grįžę į namus gaudavo ką nors stipresnio pavalgyti, o dabar turėjo tenkintis skystu mutiniu. Niūrią nuotaiką praskaidrino su daina grįžę iš kaimo du suvalkiečiai Zigmas ir Gintas, kurie padainavo jų užrašytą dainą „Atjojo žentelis per lygų laukelį“, kuri ilgam atgulė į mūsų repertuarą. Kitas nuotykis tą ar kitą dieną įvyko – tai kito mūsų buvusio ansambliečio atvykimas. Tai buvo Vidinkstis, kuris nuolatos sukdavosi ten, kur vyko „Kupolės“ ekspedicijos. Ir čia atėjęs, jis pirmiausia pareiškė jog yra alkanas ir paprašė valgyti. Pareiškė, kad jis nakvosias pas mus ir ėmė šeimininkauti, nuėjęs į mūsų merginų kambarį, ėmė čia ruošti nakvynei. Kai pasakiau, jog čia merginų kambarys, supykęs nukėblino į vaikinų kambarį, bet, išvadinęs juos durniais, kad miega atskirai nuo merginų, išėjo iš mūsų namų ir įsiruošė guolį pakelės griovyje. Paskui, kaimynystėje gyvenusi moteris skundėsi, kad buvus išgąsdinta, kai ją anksti rytą, einančią melžti karvių, išgąsdinęs kažkoks vyras, išlindęs iš griovio, visas susivėlęs ir ėmęs artintis prie jos. Supratom, jog tai buvo Vidinkstis tą naktį nakvojęs griovyje. Dieną Vidinkstis atėjęs pas kaimynę pareiškė, jog jis esąs iš mūsų stovyklos, kad mes esą pritrūkę maisto ir prašė valgyti, o kaimynei atsinešus lašinių ir ėmus juos pjaustyti gabaliukais, strėrė iš rankų visą jų gabalą, pareiškęs jog turįs ir kitiems valgyti paruošti. Džiaugėmės, atsikratę Vidinksčiu grobuoniškų kėslų. Stengiausi ir čia praturtinti ansamblių pasaulį. Sužinojau, kad netoliese turi nusipirkęs sodybą ir čia vasarą gyvena aktorius R. Adomaitis. Nuėjęs ten, norėjau pakviesti jį ateiti į mūsų stovyklą ir kartu pavakaroti. Nuėjęs radau tik aktoriaus tėvuką, kuris kažką tvarkė bulvių lauke ir perdaviau jam mūsų kvietimą. Tikėjomės jo apsilankymo, bet taip ir nesulaukėme nei tą, nei kitą kurį nors vakarą. Nors vakarais mes susirinkę paežerėje dainavome naujai išmoktas dainas, o mūsų muzikantai Raimondas Leikus bei Juozukas Stabingis grodavo naujai išmoktas arba senas šokių melodijas. Kaimo moterys kalbėdavo, kad pas mus esą labai ramu. Tik vėliau sužinojau, kad žodis „ramu“, čia reiškia

„linksma“. Į mūsų stovyklą ateidavo kaimynystėje gyvenusi dar nesena moteris. Ji buvo kilus iš Trerečiaus apylinkių ir mums padainavo keletą to krašto dainų. Pirmą kartą išgirdome dainuojamos antifonines dainas, kurias dainavo dviem dainininkų grupėmis. O Tumanauskienė mums ne tik padainavo įdomių dainų, bet ir daug papasakojo apie vietinius vestuvių papročius, gydymo senovinius būdus, užkalbėjimus ir kt.

Iš šios ekspedicijos grįžome gerokai praturtėję aukštaičių dainomis, žaidimais bei muzikos kūriniais.

Sekančiais 1987 metais vykome į Anykščių rajoną. Prieš mums atvykstant, buvau susitaręs su Anykščių Arklio muziejuje dirbančiu veterinarijos gydytoju, kuris prižadėjo aprūpinti nakvyne ir apgyvendino mus prie Šventosios upės mirusios moters negyvenamame name, kuriame mes gyvenome vieni, užėmę bent tris čia esančius kambarius. Rytais, atsikėlę eidavome nusimaudyti į pro šalį tekančią Šventosios upę. Maistą ėmėme iš miesto restorano, kurį patys parsiveždavome į savo stovyklą. Susidraugavome su miesto kultūros skyriaus darbuotojais, kurio direktorė mums padovanojo keletą jau naudotų magnetofono juostų, kuriomis mes sėkmingai naudojome. Netoli mūsų stovyklos buvo žinomo dainininko Kaušpėdo tėvo vasaros namelis, kuriame vasaras leido ir jo sūnus, pas kurį mes ne sykį lankėmės, kartais dainuodami ir važiuodami arkliais kinkytame vežime. Sužinojome, kad mes čia stovyklaujame, mus aplankė prieš keletą metų baigusios akademiją buvusios ansamblietės Onutė Karkaitė, bei Audronė Rimeikytė. Mes gavome čia dirbančios folkloristės iš Vilniaus Universiteto folkloro ansamblio mergaitės surinktas apylinkės užrašytas dainas. Nemažai ir mes patys važinėjome po Andrioniškes, Kovarsko bei kitas apylinkes ir užrašėme nemažai aukštaitiškų dainų bei įdomių žaidimų, įvairių pasakojimų. Su motociklu buvo atvažiavęs iš Kauno Rytis Čepulis, kuris mane ne sykį pavažė į atokesnius kaimus.

1988 metų vasarą mūsų ekspedicija vyko Kupiškio rajone Palėvenėlės kolchoze, kur tuo metu dirbo mūsų buvusi ansamblietė Audronė Rimeikytė, o tam kolchozui vadovavo mūsų akademijos buvęs auklėtinis. Prieš mums pradėdant ekspediciją ten buvome suruošę koncertą ūkio dirbantiesiems. Važiavo gana gausus ansamblių būrys, nes mums iš Maskvosgoskoncerto buvo pažadėta išvyka į Norvegiją ir buvome išsiuntę ansamblių anketas, nurodydami vykstančiųjų biografinius duomenis bei jų politinį patikimumą ir kt. duomenis. Taigi ten ekspedicijoje laukėm atsakymo iš Maskvos ir kartu ruošėmės šiai išvykai. Į Maskvą buvo išvykęs akademijos studentų kultūros skyriaus vedėjas Kęstutis Darulis, kuris mums turėjo paskambinti apie goskoncerto sprendimą. Tiesą sakant nelabai tikėjome, kad mums pasiseks išvažiuoti, nes jau ne kartą mums buvo siūlomos išvykos į užsienio šalis ir vis neišleisdavo, nors niekada niekas nepaaiškino kodėl neišleidžia. Todėl ir dabar studentai labai nenustebo, kai Kęstutis paskambino ir pranešė, kad mūsų išvyka atidedama vėlesniam laikui ir siūlo vykti į Naująją Zelandiją. Pasijuokėme iš šio naujo pasiūlymo, nes netikėjome šiuo pažadu. Tęsėme savo ekspediciją Palėvenėlėje, važinėjome po kaimus, užrašinėjome dainas ir gausų šio krašto folklorą, įdomias kupiškėnų tarpe dainuojamas dainas, bei pasakojimus. Retkarčiais vykdavome padėti dirbti ūkio darbus į grūdų sandėlį, kur dirbdavome prie grūdų valymo darbų, už tai ūkio vadovas leisdavo mums pasikurti suompirtę ir nusimaudyti joje. Porą kartų mums paskirtu ūkio autobusu, suruošė ekskursiją po

įdomesnes apylinkes. Buvome nuvykę į netoliese buvusį Palėvenės vienuolyną, dabar apleistą, bet kadaise buvusį labai gražų su didinga architektūra. Čia buvo ir daugiau įdomių vietų, kurias matėme pirmą kartą. Nuvežė mus į rajone esantį privatų Petrausko senienų muziejų, kuriame buvo sukaupta daug žemės ūkyje naudotų daiktų ir padargų bei kitokių senienų, kurios senyvas kolekcijos savininkas atvykėliams noriai demonstravo ir savotiškai juos komentuodavo. Buvo čia ir nemažai muzikos instrumentų, kuriais savininkas mielai pagrodavo. Tuo metu Kupiškyje Alma Pustovaitienė bandė įkurti šio krašto etnografinį ansamblį „Kupkėmis“, kurio vadovei kai kurias pastabas pasakiaume o ar į jas reagavo, aš nežinau. Ji labiau rėmėsi ankstesnio folklorinio vaidinimo „Kupiškėnų vestuvės“ patirtimi ir dar gyvų dalyvių pastebėjimais. Mes į ansamblio repertuarą įtraukėme iš šio krašto kilusios ansamblietės Valdos bei Liudos Aleknaitės tarmiškus pasakojimus bei kai kurias jų dainas. Taip atsirado daina „Kur buvai Martynai“ ir dar nepaminėjau Tumanauskienės dainuojamos dainos, kurią ilgai dainuodavome „Išeik, išei, jauna mergela, išei, išei“. Pastaroji labai liūdna daina labai tiko, kalbant apie artimųjų netektį, vėlinių programose. Panaši buvo ir nuo Biržų kilusios ansamblietės atsinešta daina „Aušta aušrela“. Baigę ekspediciją Kupiškyje, dar užsukome į Rokiškįje A.Svidinsko suruoštą jų ansamblio renginį, kur padainavom keletą naujai išmoktų dainų.

Sekančiais metais 1989 m. vykome į ekspediciją Kaišiadorių rajone Darsūniškio kaime. Susiskambinęs su Rajono švietimo skyriumi, bei su mokyklos vadovybe susitarėme, kad mums užleis kelias mokyklos klases, kur mes galėsime gyventi. Apsigyvenome mediniame mokyklos name, kur užėmėme tris klases – vieną, kur įsikūrė merginos, kitą vyrams ir dar vieną paliko man, kur įsikūrė taip mūsų vadinamas štabas. Darsūniškis mane traukė dar ir todėl, kad šiame kaime seniau (1905m.) Stražniku dirbo mano senelis Jonas Bernatonis iš Mediniškių kaimo. Čia buvo gyvenęs ir mano senelio brolis, atėjęs užkurin į Bromos kaimą. Čia dar tebegyveno jo sūnūs, su kuriais deja, man neteko susitikti, nei susipažinti. Atvykę į Darsūniškį, prisistatėme bažnyčios klebonui Genevičiui, kuris buvo išleidęs savo eilėraščių knygelę ir mes maloniai su juo sutarėme ir ne vieną kartą buvome susitikę pabendrauti. Čia mes dalyvavome atstatant buvusias „bromas“, t.y. didelius vartus prie visų kelių, įeinančių ir išeinančių iš Darsūniškio. Mūsų mergaitės Jurga ir Jurgita labai gerai sutarė su mūsų kaimyne, gyvenančia kitoje kelio pusėje, kuri gyveno arčiau Nemuno. Jo pasiprašė tos kaimynės, kad ji leistų eiti miegoti jos daržinėje ant šieno. Ši mielai sutiko ir Jurga, Jurgita ir dar kelios mergaitės vakarais išeidavo nakvynės į kaimynystę. Kartu išeidavo ir jų draugai Irmantas bei Donatas. Iš ryto jie laiku grįždavo prie mūsų pusryčių.

Vaikščiojome daugiausia po miestelį, nes čia radom nemažai dainuojančių žmonių. Gyventojams darėme gerą įspūdį, nes noriai dalyvavome miestelio renginiuose, kuriuos daugiausia organizavo bažnyčia. Buvome nuvykę ir į kitus kaimus prie Darsūniškio, kurie dabar iš atminties išsitrynė. Daug įdomių pasakorių radome, kurie papasakojo apie Lietuvos partizanus, tada dar banditais, kurie kartą nakvojo ant bromos lubų esančioje palėpėje, kai sribai pro tą bromą važiavo. Čia užrašėme nemažai dainų, žaidimų, ratelių bei šokių, o taip pat bažnytinių giesmių. Nors gyvenome Nemuno pakrantėje, bet į Nemuną ne tik maudytis, bet ir

nusiprausti arti nedrįsime, nes tą vasarą labai daug gaišo žuvys, kurios plūduriavo Nemuno vandenyje pilvais į viršų išplaukusios. Mūsų geriausia pateikėja buvo prie Nemuno gyvenanti Zavistanavičienė, kuri įdainavo nemažai dainų bei bažnytinių giesmių. Aš šiek tiek supainiuojau datas, nes iš tiesų į Darsūniškį vykome 1990 metais, per patį buvusių kolchozų griūtį, kai vyko kolchozų turto dalybos buvusiems kolchozninkams o mūsų Ekspedicija tais metais vyko Prienų rajono Kašonių kaime, kur mums prieglobstį suteikė Kašonių buvusiame dvare įsikūręs ar tik ne Černiachovskio vardo kolchozas, kuris įleido mus į prie Vilkų ežero esančiame bendrabutyje, kuris buvo skirtas į ūkį atvykstantiems talkininkams. Mums buvo užleistas visas dviejų aukštų mūrinis namas, kur mes užėmėme keletą kambarių ir čia įsikūrėme ant grindų pasitiesę savo miegmaišius. Valgyti virėme gretimame pastate esančioje virtuvėje ant elektrinių viryklių. Ryte, atsikėlę bėgdavome į ežerą nusimaudyti. Po pusryčių iškeliaudavome į gretimus kaimus. Ėjome pasidalinę į atskiras grupes. Nuolatiniai mūsų dalyviai ekspedicijose buvo Irmantas ir Donatas, o šiais metais prisidėjo ir pirmakursiai Žydrius ir jo draugas. Prie mūsų prisidėjo ir ansamblio senbūvė Dalia Augutytė ir Dileta Pranskaitytė. Prie mūsų šiomet į ekspediciją buvo išėjęs ir Arnas Kalanta, kuris mielai panešėdavo pavargusias mergaites, nes fiziškai buvo stiprus vaikinąs. Mūsų kaimelis buvo vadinamas Dukaznonys ir išsidriekęs už kilometro prie greta esančio kito ežerėlio. Šio kaimo vieno gyventojų namuose vyko vestuvės mūsų buvimo čia metu. Nutarėme nueiti ir pasveikinti jaunuosius. Nuėjome nusinešdami savo muzikos instrumentus. Mus maloniai ten priėmė, bet nustebo, kad mes iš jų nepriėmėm jokių alkoholinių gėrimų, o pasitenkinome tik saldainiais. Tuo užsitarnavome šio kaimo žmonių pagarbą ir apie tai buvo plačiai pasakojama. Netoli už šio kaimo vienkiemyje gyveno dvi moterys: viena buvo našlė Pečiukienė, o kita šios vyro sesuo Pečiukaitė. Abi turėjo gražius skambius balsus ir abi kartu gražiai padainavo. Jų dainuotos dainos atsidūrė mūsų repertuare. „Čiulba paukšteliai prie šaltinėlio, verkia mergelė šalia brolelio“. Su šia daina ją užrašusios ansamblietės Jurga ir Jurgita dainavo Dainų dainelės konkurse, kur buvo gerai įvertintos. Be šios dainos, minėtos dainininkės įdainavo nemažai ir kitų dainų. Jos abi eidavo giedoti į šermenis ir mums įdainavo nemažai bažnytinių giesmių. Vieną sekmadienį mes išėjome į tolimesnį kaimą netoli Jiezno, kuris grojo savo gamybos cimbolais. Jis mums pagrojo keletą kūrinių. Sobuvos kaime Dalia Augutytė ir Dileta Pranskaitytė susitarė su šio kaimo audėja, kad ji joms padovanos savo naudojamas audimo stakles su visais jų priedais. Taip, kad iš šios ekspedicijos be muzikinių įrašų, parsivežėme ir padovanotas audimo stakles. Be to, nuo kaimo audėjų nusipirkome naminų drobių marškiniams.

1991 metais po penkerių metų vėl atvykome į Platelius. Mūsų namuose tuomet jau gyveno iš Klaipėdos atsikrausčiusi mano sesuo Danguolė, kuri dirbo Plungės ligoninėje, o mes čia jautėmės, kaip savo namuose. Sode pasistatėme palapinę. Gretimoje didelėje palapinėje gyveno Aido vadovaujami „Verpetukai“, su kuriais mes gerai sutarėme. Mums pažįstamus dainininkus sutikome gerokai susenusius, bet dar mielai mums padėjusius savo dainomis ir pasakojimais. Žinoma, mes neapsiribojome vien tik senųjų, jau pažįstamų dainininkų lankymo, ieškojome naujų pateikėjų. Aplankėme Stirbaičių kaime gyvenančius pasakorius: Jurkaitį Juozą, dainininkes Uršulę Jankauskienę, Sausdravienę Kotryną, Danielienę Kotryną. Be to mums nemažai

kūrinių įgrojo muzikantai Juozas Gedgaudas, Gintališkėje gyvenantis Razumas. Vėl lankėmės Stasės Šablinskaitės bei Magdalenos Kaniavienės namuose, iš kurių užrašėme žemaitišką dainą „Šuokinėja Ješelis po kaimą, Geid volungelė leipos pašakelie, Šiuo žalimo gerialie, o be to užrašėme daug pasakojimų apie vaiduoklius, apie žmonių gasdinimus ir kt. Vėl nuvykome į Mosėdį, kur mums jau pažįstama Elžbieta Juzumienė vakare nusivedė į mirusio žmogaus šermenis, čia vad. budyne, kur mums pirmą kartą teko girdoti tik paryčiais. Grįždami į Platelius, sustojome Salantuose ir aplankėme taip vadinamą „Absurdo muziejų“, t.y. Orvydų gyvenvietę, kur jų sūnus Vilius buvo sutempęs daugybę akmenų, sukrovęs iš jų įdomius tarpeklius ir labirintus. Visas šis akmenų milžiniškų rąstų derinys, atvykėliams kėlė didelę nuostabą. Mūsų ansamblietis Arnas Kalanta su savimi buvo pasiėmęs filmavimo kamerą ir visas mūsų aplankytas vietas įrašė vaizdo juostoje. Grįžę į Platelius, radome prie ežero atvykusius svečius. Tai buvo iš Kretingos vienuolyno atvykusius brolius pranciškonus, kurie kartu su musiškiais dalyvavo šakių vakarėlyje.

Man atrodo, kad tais metais aš pirmą kartą išdrįsau su ansamblicius pakviesti pėsčiomis eiti į Žemaičių Kalvarijos didžiuosius atlaidus. Nebuvo nei vieno atsisakiusio ir mes kieme sugiedoję „Švenčiausia pana Marija“ iškeliavome. Buvau keliavęs vienas pats senaisiais keliais, todėl drąsiai ėmiausi vesti paskui save visą grupę. Ėjome pro Kaniavienės trobelę Medsėdžių kaime. Mus sutikus Magdalena Kanevienė pakvietė pasivašinti čia augančių trešnių uogomis, šiek tiek paėjus, pasukome prie pakelėje kryžiais ir koplytėle pažymėtų senųjų kapų, čia vadinamų maro kapeliais. Ir čia pagiedojome giesmę, čia atgulusių atminimui.

Dar šiek tiek paėję, pasiekėme Platelių ežero galą, čia vadinamą Gintališkėm, nes ši ežero dalis seniau priklausė ne Platelių, bet Gintališkės dvarai. Čia buvo legendomis apipinta ubagų sala, kurią nesunku buvo pasiekti pėsčiomis, nes vanduo siekė tik kelius. Čia mes nusimaudėme tyrame ežero vandenyje ir iškeliavome tolyn. Paskui, kiek paėję, pasukome iš pagrindinio kelio į Viskių kaimo pusę, kur vėl prie senųjų kaimo kapinių sugiedojome giesmelę ir žygiavome tolyn. Pakelėse mus viliojo medžiuose sirpstančios trešnių uogos, bet mes, nesustodami traukėme tolyn. Gamtovaizdžiai čia labai įvairūs, todėl keliauti nebūna nuobodų už kiekvieno kelio vingio atsiveria nauji vaizdai, kas kartą vis kitokie, vis nepakartojami: čia kalnelis, čia upelis, čia koplytėlė ar koplytstulpis – tik spėk dairytis ir viską pamatyti. Pagaliau tolumoje suboluoja Kalvarijos bažnyčios bokštai, bet iki jų dar gerokas kelio gabalas. Dar reikia pasiekti taip vadinamą Šeško Šaltinį, kuriame einantieji maldininkai malšindavo troškulį. Tai darėme ir mes. Tik vandenį geriamo iš savo atsineštų indų, nes čia šaltinio vanduo dabar nėra švarus ir geriau jo negerti. Išeiname į žvyrkelį, ateinantį nuo Gegrenų kaimo, nuo kurio iki Kalvarijos jau tik pora kilometrų. Lyginant su mūsų nueitais 17 kilometrų, tai yra netoli. Tolumoje jau girdisi giesmininkų giedamos garsiai giedamos giesmės ar dūdų melodijos, ateinančios nuo Kalnus einančių maldininkų. Einame į miestelį, nors nežinome kur gausime nakvynę, bet tikime, kad mums pasiseks kur nors prisiglausti. Pamatome viename kieme atvežto ir čia pat išversto šieno krūvą. Pora žmonių šakėmis šieną neša į daržinę. Pasiūlome savo paslaugas ir greitai šieną sunešame į daržinę. Tada pasiprašome nakvynės ant mūsų pačių sunešto šieno. Šeiminkams sutikus, niekur kitur nakvynės nebeieškojome ir įsiskūrėme tame pat name

esančioje lauko virtuvėje, kur susikrauname savo atsineštą maistą bei atleidams tinkamus išėiginius rūbelius, o guolius įsiruošėme ant kvepiančio šieno, o patys patraukiame į bažnyčią. Ir čia, prisijungę prie į kalnus išėinančių mokslininkų pulko einame į Kalnus, bvedami mums nepažįstamo, bet gražiai giedančio vadovo. Mūsų giedami „Kalnai“ buvo paimti iš senų maldaknygių su mumis einančius žmones perspėdavome, kad giedosime senuosius Kalnus, o ne iš dabar išleistų naujų maldynų. Daugelis senųjų žmonių mintinai mokėjo senuosius giesmių tekstus ir noriai mums padėdavo giedoti.

Pas tuos pačius šeimininkus nakvynės prašydavomės dar keletą metų, kol po poros metų mums nakvoti čia nebeleido, bet nukreipė mus pas kitus žmones, kurie mums keletą metų teikė prieglobstį savo didžiulėje daržinėje, kurie vaišindavo mus šviežiu ar raugintu pienu, ir džiugdavosi mūsų atvykimu.

Į Kalnus eidavome ne tik atėjus čia vakare, bet ir iš ryto. Paskui mus eidavo didelis būrys maldininkų, kurie patys nežinojo koplyčių išsidėstymo tvarkos ir sekdavo paskui mus arba giedodami, arba tik mintyse giedoti padėdami. Grįžę po Kalnų dar nusimaudydavome prūde ir pasukdavome link namų. Kartais mums pavykdavo gauti kelionei automobilį, tada važiuodavome iš Platelių automobiliu ir žygio pėsčiomis atsisakėme. Betvistiek į Žemaitijos Kalvarijas atlaidus vykome kasmet, nežiūrint gaudavome transportą ar ne.

1993 metais Ekspedicijon pasirinkome Rumšiškių Liaudies muziejų, kur įsikūrėme miestelio, nebaigtame statyti name. Valgį virėme ant lauke po medžiais mūsų įsiruoštos viryklės, kurią kūrenome lauže degančiomis malkomis. Mielai bendravome su meistrais, dirbusiais čia pat esančiais keramikais, kurie mums nužiedė puodą, kuriame mūsų visi paliko savo parašus. Pasiskirstę grupėmis lankėmės Rumšiškių miestelyje arba gretimuose kaimuose kur užrašinėjome dainas, pasakojimua bei instrumentinę muziką. Gausia medžiagą mums pateikė Pravieniškių kaime gyvenęs muzikantas Jonas Pūras, mums papasakojęs apie jo jaunystėje vykusius jaunimo pasilinksminimus, armonika ar smuiku įgrojo nemažą pluoštą instrumentinės muzikos kūrinų. Mums dirbant Rumšiškėse daug dainų įrašė į vaizdajuostę Leonas Glinskis. Maudytis eidavome į netoliese esantį prūdą Suvalkijos sodyboje. Čia buvo vyrų maudymosi vieta, mergaitės eidavo toliau, prausdavosi ir maudydavosi Žemaitijos sodybos prūde. Vieną dieną atėjus Asta Vandytė nusivedė mus į muziejuje saugomą senovinių rūbų sandėlį. Čia buvo sukabinti namuose austų sijonų pavyzdžiai, bet visus labiausiai domino čia sukabinti dabar nebenešiojami apatiniai rūbai- įvairūs korsetai ir pan.

Gyvenome namo antrame aukšte, namo duris laikėme užrakintas, o į savo kambarį, kur miegodavome pasikloję šienu, patekdavome palipę kopėčiomis iki antro aukšto, o užlipę, kopėčias užsitraukdavome į kambarį, kad niekas pas mus negalėtų patekti.

Sekančiais 1994 metais vykome į Švendubrę netoli Druskininkų. Čia vykti vienas patarė, o ir nakvynėi vietą surado buvęs mūsų ansamblietis Irmantas Vaidelionis, kuris dirbo čia esančioje muitinėje prie čia esančio pasienio posto. Tai buvo graži vieta, šalia į tolį besidriekiančio slėnio, vad. Raigardu. Už kelio buvo Nemuno senvagė, kuri buvo vadinama Nemunkščiu, kur mes eidavome maudytis beveik kiekvieną rytą, jei tik leisdavo oro sąlygos. Šiame kaime buvo daug įdomių pateikėjų, iš kurių įdomiausios buvo kaimynystėje gyvenusios

keturios seserys Tartalytės. Jų gyvenimai buvo labai įvairūs ir labai skirtingi. Viena iš jų buvo vokiečių išvežta į Vokietiją darbams, o dabar gaudavo Vokietijos mokamą pensiją. Kita sesuo buvo ištremta į Sibirą ir dabar uoliai dalyvavo tremtinių chore. Dar kita sesuo gyveno visą gyvenimą vietoje, buvo įdomi folkloro pateikėja, bendravo su „Kultūros barų“ žurnalo, kuriame buvo pateikus daug vietos papročių. Pas pastarąją buvome nuėję į jos namus, kur jai nesėkmingai padėjome sumušti naminį sviestą senovinėje medinėje muštuvėje. Daug senovinių dainų mums padaianavo vyriausia sesuo, gyvenusi kaimynystėje. Jos vardas buvo Veronika Vaškevičienė. Be senovinių, ypač įdomių vestuvinių dainų, ji mums pagiedojo ir čia giedamų bažnytinių giesmių. Be šių minėtų dainininkių, keliavome ir į aplinkinius kaimus. Įdomesnis buvo mūsų ansambliečio Dainiaus Šumskoir perikėlimas į kitą Nemuno pusę, kai jų valtelę vos nenunešė tolyn Nemuno srovė. Įdomiausias mūsų ekspedicijos radinys buvo Druskininkuose gyvenusi Agota Žurauskienė. Ją prieš tai buvo lankęs kraštotyrininkas Šukys, kuris visą jos repertuarą buvo užrašęs į atskirus storus sąsiuvinius. Jo buvo užrašyti dainų žudžiaai, o mums liko priminus ssurašytus žodžius, magnetofono jusotose užrašinėti tų dainų melodijas. Taip man teko lankytis jos namuose keletą dienų iš eilės. Ji visada apsidžiaugdavo man čia atvykus, tuoj siūsdavo savo vyrą Petrą į turgų, kad nupirktų ką nors pietums, ir imdavo ką nors virti ir suruošdavo vaišes, o po pietų vėl tęsdavo mūsų bendravimą ir vėl toliau dainuodavo. Stebino šios moters atmintis. Ji puikiai prisiminė gausybę dainų, kurias ji buvo išmokus dar jaunystėje, gyvendama Margionių kaime. Dabar ši moteris eidavo ruošti vestuves žmonėms, žinojo vestuvinius papročius ir gausybę vestuvinių dainų. Paskui dar daug kartų lankydavau šią dainininkę ir kiekvieną kartą ji pateikdavo kokia nors naują, dar negirdėtą dainą. Vėliau ji buvo pripažinta dainų karaliene, buvo kviečiama į renginius, kur mielai padainuodavo dzūkiškas dainas. Be to, Žurauskienei rekomendavus sykį, mes kartu su tremtinių choro dainininkais važiuavome į kažkokį choro renginį, kur kartu dainavome miške, o paskui kartu su jais vaišinomės. Dar viena išvyka buvo į kaimą už Druskininkų, rodos kur buvusi tremtinė mums papasakojo apie tai, kaip rusų kariuomenė nušovė jos tėvą ir dar jauną jos brolių, miegojusį klojime ant šieno, o jų kartu su mama išvežė į Sibirą, kur praėjo visa jos jaunystė. Šio kaimo senosios dainininkės mums parodė jų jaunystėje žaistus ratelius ir žaidimus. Tik labai supykau ant savo ansambliečių, kurių vienas po kito žemyn sviro galvos, kol galiausiai visi sumigo užliūliuoti tų moterėlių pasakojimų. Jos taip ir pramiegogjo įdomius senučių pasaakojimus, kurių klausytoju buvau likęs aš vienas. Pykau ant jų už tai, kad nuo vakaro sunkiai sekėsi nuvaryti į guolius, o dieną užmiega, kai reikia nemiegoti, o įdėmiai klausytis. Ne sykį dėl to jiems teko priekaištauti, o vakarais prie mūsų mokyklos to kaimo bernai suruošdavo sau pramogas: sykį prie lango pakabino gudriai įruošta ir pakabintą obuolį, kuriuo belsdavo į lango stiklą, kitą kartą ant pro šalį einančio vieškelio, užkūrė laužą ir taip naktimis trukdė mums miegoti, o sau kūrė pramogas. Nežiūrint visų nesklandumų iš šios ekspedicijos parsivežėme daug vestuvinių dainų įrašų, daug įdomių pasakojimų apie tremtinių gyvenimą Sibire bei jų gyvenimą grįžus į Lietuvą. Visa tai turėjo ansambliečiams ir auklėjamąjį įtaką. Jie sužinojo, kaip vyko trėmimai, kaip čia darbavosi vietos aktyvistai – komunistai, kaip buvo kuriamikolūkiai, renkamos paskolos bei kiti buvusios valdžios darbai ir darbeliai.

Sekančiais metais 1995 metais išvykome į Kaišiadorių rajono Zubiškių kaimą. Čia gyveno mano pažįstamos dainininkės Raudeliūnienė Domicelė bei jos draugė. Abi šios dainininkės noriai su mumis draugavo ir padainavo daug dainų, o Domicelė syki dainavo kartu su savo sese, su kuria dar mergaudamos dainuodavo tėvų namuose gyvendamos. Domicelė turėjo išlaikiusi visus rugiapjūtės bei grūsų apdorojimo įrankius: pjautuvus, spragilus, vėtykles, net namines gimas, kuriomis ji, esant reikalui, susimaldavo miltų duonai kepti. Visi duonos kepimo įrankiai taip pat buvo Domicelės namuose. Be to ši moteris puikiai mokėjo austi ir turėjo gausią savo austų lovatiesių kolekciją. Jos dainų draugė mokėjo nemažai ratelių bei kitų žaidimų, kuriuos mums parodė. Be šių pateikėjų čia sutikome įdomų pasakorių Adomą, kuris papasakojo įdomių atsitikimų.

Zubiškėse gyvenome Šilonių kaime esančioje mokykloje, kur įsikūrėme pirmame aukšte esančioje klasėje, prisinešę šieno, ant kurio ir miegojome, sulindę į savo atsivežtus miegmaišius. Už 2 ar 3 šimtų metrų buvo iškastas gana nemažas tvenkinys, kuriame iš ryto eidavome maudytis. Eidami maudytis, vis praeidavome pro čia šienaujantį buvusį partizaną, kuris šį tą papasakojo iš savo patirties. Netoliese gyveno ir įdomūs muzikantai Tatarūnas, grujęs armonika ir smuikininkas Arbočius. Abu jie mums įgrojo geroką pluoštą kūrinų. Ypač įdomus repertuaras buvo Tatarūno atmintyje. Jis dar Lietuvos kariuomenėje tarnavo husarų pulke. Labai tuo didžiavosi ir pagrodavo aplinkinių muzikantų išgirstas melodijas. Šiame Zubiškių kaime gyveno Lietuvos patriotas Antanas Petrauskas, kurio tėviškėje dar tebegyveno jo sesuo gera audėja. Šiuose namuose mes suruošėme ekspedicijos užbaigimo vakarėlį, sukviėtę į jį visas pateikėjas ir pateikėjus. Pas mus tada atvyko ne tik mūsų minėti muzikantai, bet ir svečiai iš Kaišiadorių, su filmavimo kamera. Čia atvažiavo Leonas Glinskis, kuris visą tą vakarą įrašė vaizdajuostėje.

Sekančiais metais 1996 metais mūsų ekspedicija vyko Pivašiūnuose Alytaus rajone. Vykti į Pivašiūnus mums rekomendavo tuometis Kaišiadorių klebonas Sudavičius, prieš tai kunigavęs Pivašiūnuose. Dabar ten klebonu dirbo kun. Vincas Baublys, kuris maloniai sutiko mus priimti, leido naudotis tuščiu, bažnyčiai gražintu buvusiu mokyklos bendrabučiu miestelio centre. Čia mes ir įsikūrėme, pasikloję ant grindų savo miegmaišius. Nedaug mūsų buvo, atvykusių į šią ekspediciją. Kartu su mumis buvo atvykus Kardinolo Sladkevičiaus dukterėčia Vaiva Sladkevičiūtė, kuri kartu su mumis gyveno, kartu eidavo į kaimus, užrašinėjo dainas, bei žmonių prisiminimus. Čia sutikome gana įdomių žmonių. Viena iš mūsų sutiktų pateikėjų buvo mūsų pravardžiuojama Varnaite moteriškė, stebėtinai panaši į aktorę Varnaitę tiek savo išvaizda, tiek elgsena. Ji mums padainavo nemažai dainų bei bažnytinių giesmių, papasakojo apie čionykščius Kalėdų papročius bei miestelyje vykusius įvairius atsitikimus. Miestelio apylinkės pirmininku tada dirbo mūsų akademiją baigęs veterinarijos gydytojas, kuris patarė aplankyti jos giminaitę Anelę Budrevičienę, gyvenusią už keletos kilometrų Skraičionių kaime. Ten nuvykę buvome maloniai sutikti našlės, o neseniai ir sūnaus netekusios dar jaunos moters. Ji mums padainavo daug partizanų dainų, papasakojo daug atsitikimų ir susitikimų su partizanais, su sribais bei su NKVD darbuotojais. Ji papasakojo, kaip atėję sribai šeiminkaudavo atėję į svetimus namus, kaip grubiai elgdavosi su vietos gyventojais. Ji keletą kartų pas save buvo susikvietusi netoliese gyvenančias

moteris, kurios mums ne tik padainuodavo, bet ir papasakodavo apie partizanus, kurie ateidavo į kaimo vakarėlius, šokdavo ir kartu su kaimo jaunimu dainuodavo partizanų bei šiaip visokias dainas. Buvo įdomu klausytis jų pasakojimų, o čia girdėtos dainos mūsų buvo įtrauktos į mūsų programas. Kaimo moterys jau nebijojo mums padainuoti partizanų dainų arba papasakoti įvairių nutikimų apie jų įruoštas slėptuves po namais arba namų palėpėse, kurių įėjimai buvo iš šuns būdos, paslėptos po gyvulių ėdžiomis, šulinių arba įvairiausiose ir netikėčiausiose vietose. Pasakodavo, kaip sribai ar kareiviai specialiais metaliniais stripais badydavo žemę, šieno ar šiaudų krūvas, ieškodami ten pasislėpusių partizanų arba jų slėptuvių. Tik žymiai vėliau sužinojome, kad netoli mūsų lankomų vietų, buvo aptinktas po rugių lauke paslėptas partizanų štabo bunkeris, kurį susprogdino patys čia buvę partizanai. Tada čia buvo partizanų vadai Žaibas ir kiti vadai, o juos išdavė saugumo čia infiltruoti saugumiečiai, viena iš kurių tapo žinomu vaikų poetu Kubilinsku.

Sugriuvus Pivašiūnų apylinkių kolchozams, čia stovinčių kolchozų kultūros namuose buvo įkurti katalikiški maldos namai arba laikinos koplyčios, kur atvažiuodavo iš Pivašiūnų kunigas, čia laikydavo Šv.Mišias gyvenantiems žmonėms, kuriems sunku būdavo pasiekti Pivašiūnus. Ne kartą į tokius kultūros namus, dabar virtusius koplyčia, teko vykti bažnyčiai priklaususiu autobusėliu ir ten pagiedoti. Nemažai bažnytinių giesmių mums pagiedojo netoli bažnyčios gyvenanti ponja Kochanskienė, kuri mums giedojo iš senos kantičkos čia giedamas bažnytines giesmes. Iš čia parsivežėme daug partizaninių dainų bei pasakojimų apie partizanus bei sribų bei saugumiečių terorizuojamus kaimo žmones.

Sekančiais metais, 1997 metais mes nuvykome į Merkinę. Važiavome čia nieko nežinodami apie čia gyvenančius žmones, bet mums labai daug padėjo šios parapijos klebonas Kęstutis Kazlauskas, kuris ne tik paskelbė per pamokslą apie mūsų atvykimą ir patarė parapijiečiams mūsų nebijoti ir padėti mums visokeriopai. Mes ajautėme nuolatinę apylinkės žmonių paramą ir pagalbą, o mes patys bažnyčios teritorijoje susėdę, pradėjome pinti vainikus bažnyčios papuošimui čia artimiausiu metu įvyksiantiems atleidams, į kuriuos žadėjo atvykti ir Kaišiadorių vyskupas, aanksčiau buvęs šios parapijos klebonas. Klebonas Kęstutis ne tik mums padėjo čia įsikurti, bet leido apsigyventi klebonijoje, naudotis jo šaldytuvu, jo virtuve ir visa kuo, ką čia rasime jo namuose, t.y. klebonijoje. Apsigyvenome klebonijos antro aukšto paliepėje, kur įsiruošėme savo guolius, pasitiesę savo miegmaišius. Čia gyvendami, eidavome padainuoti ant čia aukštai iškilusio Merkinės pilikalnio, su gražiu vaizdu į apačioje susibėgančių upių Nemuno ir Merkio vandenį. Į Merkio upę eidavau maudytis ryte prieš pusryčius. Nuo Merkinės piliakalnio gerai matėsi raudonų plytų mūrinis namas, kuriam buvo įsikurusi senolių prieglauda. Čia buvo globojami iš rajono suvežti neįgalūs seni žmonės, kurie čia leido savo gyvenimo dienas. Buvome nuėję aplankyti ten gyvenančių senolių. Mūsų asilankymas ten buvo vaisingas. Senos moterys mums padainavo nemažai dainų, o čia sutikta Marijona Staškienė ne tik padainavo daug partizanų dainų, bet padovanojo savo ranka įrašytą šių dainų tekstų sąsiuvinį. Tai mums buvo didelė Marijonos dovana. Paskui mes ne sykį lankėmės jos namuose Burakaraistėlės kaime, kur ji gyveno kartu su savo dukra, o po keletos metų jai mirus, vykome į Druskininkus, kur ji buvo pašarvota laidojimo namuose ir ten mes atsisveikinome pagiedoję

jos pateiktas giesmes. Vienas iš įdomesnių įvykių čia buvo, kai mes nuvykome į prie Nemuno esantį Janionių kaimą, kur mus maloniai pasitiko aimo prezidentu vadinamas Julius Kvaraciejus, kuris nesutiko mums nieko padainuoti, nes jie, t.y. jis ir kiti šio kaimo vyrai turį parepuoti ir tik tada dainuosią. Čia sugrįžome po keletą dienų ir nenusivylėme čia atvykę, nes į vieną pirkią susirinkę vyrai, taip uždainavo, kad mes nustebę tik klausėmės ausis ištempę. Tai buvo nuostabus vyriškas dainavimas, nustebinęs mus visus, o jų partizaniška daina „Apie meilę šiandien nekalbėsime“, daug metų skambėjo Kupolės repertuare. Dar daug partizanų dainų tuomet Julius Kvaraciejaus vyrai mums įdaainavo į magnetofono juostas. Tai mums buvo netikėtas radinys šioje ekspedicijoje. Be gerų dalykų šioje ekspedicijoje buvo ir nusivylimų. Ansamblietė Daiva kartais iškrėsdamo nieko nepaaiškinamus išsišokimus. Kartą nuėjome į namus pas čia gyvenančią Merkinės dainininkę, kuri į savo namus buvo sukvietus savo drauges, kurios padėjo jai dainuoti, Daiva ne tik kad nesiklausė jų dainavimo ir nepadėjo man su jomis bendrauti, bet, neatitraukdama akių skaitė savo atsineštą knygą, visai nekreipdama dėmesio į dainininkes. Tai buvo pirmas neleistas akibrokštas visai mūsų ekspedicijai. Vėliau buvo ir kitų, ne mažiau man skaudžių. Negalėjau leisti taip reikštis mūsų abejingumui atlikėjams, kuriuos nelengvai pavykdavo prisikviesti ir tapti pateikėjais. Nemažai pateikėjų dainininkų bei muzikantų čia dar susitikome, kurių dabar nelabai ir beatmenu. Visi čia paskodavo apie čia šokamą Abreiską polką, tačiau niekas apie ją papasakoti negalėjo. Kai kurie pateikėjai pasakojo apie šokį „mikyta“, kai šokdavo bernai su ilgais pagaliais rankose, pas kuriuos jie šokinėdavo. Nuvykus mums į netoliese esantį kitą kaimą, vietinis muzikantas papasakojo apie Abreiską polką tai, kad muzikantas, atsisėsdavo į kampa, kad galėtų remtis į abi sienas ir nenugriūti, kai pavargdavo groti. Tai buvo lenktynės tarp muzikantų ir šokėjų – kas greičiau pavarys – ar muzikantas begrodamas, ar šokėjai, šokdami polką. Šokėjai vyrai nušokdindavo keletą merginų, kurios greičiau už vaikus pavargdavo bešokdamos. Tą man papasakojo muzikantas iš kaimo, pats grojęs šokiams Abreiską polką, kai sušilę kaimo bernai pakabinę ant langų džiovindavo šlapius marškinius. Netolimame kaime radome dar vieną įdomų muzikantą, grojusį smuiku, kuris bandė mums parodyti kaip šokamas kareiviškas šokis, vad. Vingierka, tik nelabai jam sekėsi daryti to šokio staigius kariškus kojų judesius. Be to labai nepatenkinta buvo jo žmona nei mūsų apsilankymu, nei tuo, kad jo teiravomės apie jo jaunystės šokius bei vakarėlius. Bet iš šios Merkinės ekspedicijos parsivežiau daug partizaniškų dainų bei įdomių pasakojimų apie partizanus bei vietnius čia siautėjusius saugumiečius bei stribus, nuo kurių reikėjo saugoti ir savo turtą ir maisto produktus, kad šie nepavogtų.

1998 metų vasarą mūsų ekspedicija vyko Plungės rajono Kulių miestelyje, kur tuo metu gyveno šeima sukūrę ir jau tris vaikus beauginę Mirga ir Audrius Gulbinskiai. Tuo metu Mirga Klaipėdos turgavietėje prekiaavo mėsa, kurią jai tiekdavo jos vyras Audrius, supirkinėdavęs veršelius bei avis iš aplinkinių gyventojų. Mes gyvenome šių žmonių iš Mirgos mamos paveldėtame mediniame name, o Audrius buvo šio namo kieme apsistatęs kaimišką pirtį su erdvia sale, kurią retkarčiais išmuomuodavo ne tik nusimaudymui, bet ir suruošti

įvairiems pobūviams. Mums čia būnant Audriui ir Mirgai gimė įdėja jiems patiems įkurti ansamblį ir vietinių dainuojančių žmonių. Mes pateikėme šią idėją. Prie palaikytojų prisidėjo iš Vilniaus atvykęs, Kuliškis Jonas.

Mes, bendraudami su Mirga ir Audriumi ne vieną sekmadienį pagiedojome per Mišias žemaičių mėgstamas giesmes, o paskui ir čia žinomų Kulių giesmininkų keletą giesmių, kurias vėliau padėjome giedoti ir vietiniams giesmininkams. Be to, į Kulius buvo atvažiavus iš Vilniaus Jono sesuo, kuri su Kanklelių ansambliu, kuriam ji vadovavo pagiedojo ir mus išmokė gražią giesmę, parašytą Žemaičių muzikanto „Oi gi gražus gražus tolimasis Dangus, ar priimsi ten mane, Dievuliau brangus“. Šią giesmę mes ilgai giedojome įvairiausiom progom – net Žemaičių Kalnus vaikščiodami prie poeto Mačernio žuvimo vietos Kalvarijos miestelyje specialiai sustodavome ir pagiedodavome šią giesmę žemaičių kalba. Ne tik šią giesmę patsivežėme iš Kulių. Ten sutikome daug įdomių žmonių, kurių vieni pažadėdavo padainuoti daug dainų, o kai susėsdavau už stalo ir paprašydavom padainuoti, pareikšdavo, kad nieko nemoka. Taip man sykį už nosies vedžiojo vieno kaimo dainininkė, pasigyrus jog ir giesmių ji daug žinanti, o kai paprašydavom jos pagiedoti, pareikšdavo, kad nieko neprisimena ir negiedosianti. Ir vis tik šio kaimo dainininkų dėka, mums pavyko įrašyti įdomią dainą „Laukuos vingie karčemėlė, Oi tai, tai. Tuo karčemo šimkorkelė. Oi tai, tai“. Čia užrašėme ir keletą įdomių šokių „Noriu miega“, „Ant kalno karklai siūbavo“. Įdomus pasakorius Tamuolė mums papasakojo kaip veždavo į Klaipėdos turgų parduoti malkasvokiečiams. Važiuodavo apsiavę naginėmis, o vokiečiai stebėjosi, kad lietuvių kojos esančios apaaugusios karvių plaukais. Daug jis pasakodavo apie čia vykdavusias muštynes arba apie šposus, kuriuos krėsdavo paklupdyti mokykloje arba bažnyčioje. Keletą įdomių žaidimų mums papasakojo gyvenęs kaimynas Kerpė. Kitas kaimynas papasakojo jog anksčiau jo namą nuomojo girininkija ir čia gyvenęs girininkas bei jo šeima, bet manęs arba mano rodomą nuotrauką jis neižiūrėjo ir savęs nepažino. Dar čia sutikome įdomią moterį, kuri gyveno (anksčiau) netoli bažnyčios esančiame name, pasakojo apie savo stebuklingus regėjimus ir papasakojo apie savo stebuklingus regėjimus ir papasakojo apie jų kaime vykusias senovines vestuves, kai į jų namus gražiai pakinkytais arkliais atvažiavo jaunieji, lydimi pabrolių, čia šoko ir paskui su jaunąja išvažiavo į jaunojo pusę, ji papasakojo, kaip ieškojo ir suradoj Babrungo upę įmestos Plungės Lurdo Marijos, ir prižiūrėjošio kaimo senosios kapinėls, su čia pastatytais mediniais kryžiais bei čia stovinčia koplytėle. Ši moteriškė, nuolat vilkėjusią tretininkų draugijos rūbais mums pagiedojo daug senoviškų bažnytinių giesmių. Kartą, Audrius palydėti nuėjome į netoli esantį Raiskių kaime, kuriame anksčiau gyveno Mirgos mama. Čia driekėsi Raiskių kaimo lygumos, apaugusios neaukštomis pušaitėmis bei krūmokšniais. Šios lygumos buvo vadinamos Raiskių tyrais. Čia vaikus vedė vilkai, kurie nevengė užsukti į netoliese gyvenančių žmonių sodybas, papjaudavo jų šunis, avelę ir ožką. Šiuose tyruose mėgo vaikščioti Mirgos mama, kuri čia uogaudavo, grybaudavo arba šiaip mėgo klajot tuose tyruose. Kartą čia mes užėjome pas čia gyvenančią įdomią moterį Bružienę, kuri mums daug papasakojo apie čionykštį gyvenimą. Jos vyras sunkiai sirgo vėžiu, nuolatos kalbėjo apie tai, kad neužilgo jis būsiąs aprengtas „mediniu ploščiumi“, taip jis vadino karstą, bet dar padėdavo savo žmonai perkeldamas karvę ar kitus lengvus darbelius dirbdamas. Abu jie ką nors pasakojo apie Kuliuose

gyvenusius žydus, kur jie, atėję iš kaimo, užeidavo persirengti ar persiauti šventadieniais rūbais. Ji įdomiai papasakojo apie jos stebėtas gandrų vestuves, apie dangaus skliaute vykstančias žvaigždžių vestuves. Po poros metų, jau mirus Bružienės vyrui, jos namuose čia giedojome Kalnus kartu su Gulbinskiais. Paskui su Kulių, pagal Žemaičių tradiciją buvome vaišinami atmindami mirusius tos giminės artimuosius.

Dar kitais metais, t.y. 1998 metais vykome į kitą buvusių ansamblių šeimą, būtent į Švenčionių rajone gyvenančių Breidokų šeimą. Buvęs „Kupolės“ pasakorius Algimantas Breidokas čia dirbo nuo pat akademijos baigimo laikų, sėkmingai gydė aplinkinių gyventojų susirgusius gyvulius, tirdavo mėsos mėginius iš aplinkinių skerdyklų, bei suteikdavo pagalbą čia atvykstančių vasaroti iš Peterburgo ar kitų miestų atvykusiems gyvūnams. Jo žmona buvusi mūsų ansamblietė Rasa Petkevičiūtė, kilusi nuo Punios kaimo Dzūkijoje, čia jautėsi, kaip ir Dzūkijoje, eidavo šeiminkauti į ruošiamas vestuves bei kitus pobūsius. Algimanto ir Rasos šeimoje tuo metu augo šeši jų vaikai, kuriuos auginti padėjo čia gyvenanti Algimanto mama, buvusi mokytoja, o dabar dirbanti jų vaikų aukle.

Mums nakvynę Algimantas buvo sutaręs su vietos girininku, kuris mums leido įsikurti stovyklavietėje, įsikurusi prie ežerėlio, jo pakrantėje, kuriojeant laužo ugniakure gaminome valgį, galėjome maudytis čia įruoštoje maudykloje ir miestelyje bei aplinkiniuose kaimuose rinkti dainas bei kitus folklorinius elementus. Pirmiausia dainas rinkti ir užrašinėti pradėjome nuo Švenčionių miestelio, įsikūrusio sraunios upės vad. Šventosios. Upė tekėjo per patį miestelį, o jos pakrantėje stovėjo didokas dviejų galų namas, kuriame gyveno Vandos šeima. Aš suklydau, sakydamas, kad per Švenčionėlių miestelį tekėjo Šventoji, iš tiesų tai buvo Žeimenas, kuri tik vėliau, jau kitame rajone įsiliejo į Šventąją. O čia į pro Breidokų namus sukanti Žeimenos vingis, eidavome maudytis sraunioje upės vagoje, kartu su jų vaikais, kurie, lyg varliukai čia plaukiodavo ir mirko vandenyje, kol imdavo drebėti nuo šalčio. Prie Žeimenos kito vingio stovėjo mūsų mielų pateikėjų Vandos namas. Vanda mums dainavo arba giedojo mums dar negirdėtas šio krašto vargonininko Siniaus išleistą ir atspausdintą giesmyną, nors ir čia žmonėse buvo ir Žemaitijoje paplitusių M.Valančiaus redaguotų Kantičkų. Jos vyras stambus vyras grodavo armonika savo kurybos arba čia paplitusios polkos arba kitokių šokių melodijas, kurias buvo išmokęs dar valkistėje, kai jam dar sunku buvo rankose išlaikyti armoniką, jį pasodindavo lovoje, į rankas įduodavo armoniką. Taip sėdėdamas lovoje jis galėjo groti jaunimo vakarėliuose, ir melodijas atsiminė iki šiol. Jis mums įgrojo daug įdomių melodijų, o Vanda daug dainų ir giesmių įgiedojo.

Į Kaltanėnus mes važiuojome ir sekančią 2000 metų vasarą, tik antrą kartą jau gyvenome pas Breidokų kaimynus, jų bute, pasitiesę savo miegmaišius ant jų kambaryje patiestų minkštų čiužinių, o maistą virėme šių žmonių virtuvėje. Čia mes lankėmės aplinkiniuose kaimuose Kukliuose bei kituose kaimuose, kur sutikome įdomią pateikėją Sidniūtę, žinančią daug ratelių, žaidimų bei dainų, kuriuos mums noriai dalino. Ilgai Breidokų prieglobstyje mes neužsibuvome, nes buvome suplanavę dar sykį aplankyti Gulbinskių namus, todėl iš Kiltinėnų išvykome ir Ekspediciją tęsėme Kuliuose. Čia važiuojome Daiva, Tautvydas bei Dileta Pranskaitytė, o vėliau atvyko iš Mažeikių ir Jūratė Miliauskytė su savo drauge. Šį kartą mes įsikūrėme jų kieme stovinčios

pirties namo antrame aukšte, ant grindų pasitiesę miegmaišius. Vėl Vėl bendravome su mums jau pažįstamais pateikėjais ir įrašinėjome jų atsimintas dainas.

Kitais 2001 metais Ekspediciją suruošėme mūsų ansamblietės Gintarės Valentukavičiūtės, ji pasiūlė važiuoti į šį kaimą, kur gyveno jos seneliai Pranas Plutukevičius, jos mamos tėvaaaaai, abu buvę Sibire, o grįžę dirbo kolchoze, kuriame močiutė melžė, o senelis šėrė karves netoliese esančioje karvių fermoje. Pranas – buvęs Lietuvos partizanas, o paskui legalizavosi, bet vistiek buvo ištremtas į Sibirą, kartu su savo tėvais, kurie į Lietuvą nebegrižo. Grįžęs Pranas su savo žmona apsigyveno jo tėvų namuose ant ežero kranto. Kai čia atvažiuovome, mane nustebino neįprasta vandens spalva. Jis visas atrodė žalias, nors šiaip vanduo buvo skaidrus. Prie ežero buvodaug poilsiviačių, kurias čia buvo pasistačiusios įvairios Kauno ar Vilniaus įmonės, o dabar jos buvo privatizuotos ir tapusios įvairių verslininkų privačiomis vilomis. Vienoje tokių vilų komendantu dirbo Plutukevičių sūnus, kuris gyveno tėvų namuose. Tuos savuos namus Plutukevičiai buvo padalinę visiems savo vaikams. Ir Ir Gintarės tėvams čia buvo skirtas gana nemažas, vadinamas šaltu, kambarys, kuriamemes ir apsigyvenome. Kadien Gintarės močiutė mums duodavo šviežiai pamelžto karvės pieno, atnešdavo savo suspausto labai skanaus sūrio, o keletą kartų vaišino jos išvirta lepeškų sriuba. Lapeškomis čia vadinamos voveraitės, kurias kasdien į mišką išėję rinkdavo visi čia gyvenę žmonės: močiutė, senelis, čia atvykę jų anūkai ir mes. Geriausiai sekdavosi čia gyvenantiems vietiniams žmonėms. Pusryčiams visi grįždavo iš miško su savo krepšeliais. Dieną visi susėdę šepetukais valydavo grybus, o pavakary čia atvažiuodavo mašina, kuri jų grybus supirkdavo, čia pat ką nors parduodavo ir visi, ką nors nusipirkę, valgydavo skanėstus ir taip čia gyvenimo ratas vėl sukosi iki kitos vasaros. Senelis Pranas pamiškėje laikė keletą bičių šeimų. Aviliai čia buvo man neįprastos formos, vadinami varšariniais, jų rėmai aviliuose buvo kitaip laikomi, aukštesni negu mūsų Dadano tipo aviliuose. Netoli Burokaraistėlės gyveno Prano pusbrolis Betalevičius. Tai buvo žymus pasakorius, gerai žinojęs savo šeimos geneologiją ir kalbėjo, kad jo senelis Morkus, kaimo stipruolis, kaimo gatve galėjęs pavežti pilną vežimą kaimo vyrų, o paskui nukritęs nuo stogo ir susilaužęs bei netekęs stiprybes. Nuo senelio Morkaus vardo Batulevičius ir buvo vadinamas Markuliu. Tai buvo jam prigijus pravardė, o pats Markalis nesiliovė stebinęs savo pasakojimais apie sugebėjimą nukreipti lietų nuo džiovinamo šieno, užburti arklius, kad šie negalėtų iš kiemo išvežti jaunavedžių, arba užkeikti muzikantus, kad jiems nutrūktų smuiko stygas. Markulis mums rodė kur buvo įruošęs partizanų bunkerį, po akmenų krūva, o išėjimą į jį įruošęs po gyvulių ėdžiomis. Daug šis žmogus mums prišnekėjo, o labiausiai jis name sudomino paklauses – Turbūt norėsi, kad papasakočiau apie Vanago vestuves? Aš pradžioje nesupratau jo klausimo. Galvojau, kad jis žada pasekti kokią pasaką apie paukštį vanagą ir jo vedybas su koku kitu paukščiu. Tik vėliau supratau, jog tai buvo tikras atvejis, kai šis žmogus suorganizavo gretimame kaime partizano Vnago vestuves Batulevičius buvo dalyvavęs Merkinės užėmime kartu su kitais partizanais. Tai buvo labai įdomus žmogus, o jo žmona bent 20 metų už jį jaunesnė moteris Marijona, aatitekėjusi iš gretimos Akmenės parapijos. Ji mums padainavo keletą senų dzūkiškų dainų, papasakojo keletą nutikimų, susitikus su vilkais miške. Ji prižiūri ir melžia, jų pačių auginamas karves.

Papasakojo apie perkūnijos metu įvykusius nutikimus. Abu šie žmonės pateikė nemažai įdomios medžiagos, kurią paskui naudojome „Kupolės“ programose.

Į Burokoraistėlės kaimą pas paminėtus žmones „Kupolė“ vyko ir kitais, t.y. 2002 metų vasarą. Šį kartą vykome kartu veždamiesi ir savo dviračius, vildamiesi operatyviau ir greičiau pasiekti atokesnius kaimus. Tais metais dviračiais numynėme į gretimą Perlojos kaimą ir užėjome pas čia gyvenančią dainininkę Žmuidzinavičienę, kuri pasikvietus savo draugę padainavo nemažai partizanų dainų, bei papasakojo apie jai gerai pažįstamus partizanų bei jų vadus Rugį ir kitus, kurie užeidavo, čia valgydavo, pereidavo į kitą Merkio upės pusę, o baigę savo žygį, vėl sugrįždavo. Ši moteris davė man perrašyti jos su drauge dainas. Daugiausia su šia dainininke bendravo ir jos dainas įrašinėjo Ieva Pečiukaitė ir Gintarė Valentukevičiūtė. Kiti mūsų ekspedicijos nariai Jadvyga bei Inga važiavo į kitus kaimelius, gerokai nutolusius nuo mūsų gyvenvietės. Dabar man jau sunku visų tų kaimų vardus prisiminti.

Porą metų ekspedicijas ruošėme išvykose, o 2003 metų vasarą likome Kaišiadorių rajone ir išvykome į netoli esantį Strėvininkų kaimą. Apsigyvenome dviejų aukštų mediniame mokyklos pastate su lauke įruošta sporto aikštynu, kuriame vakarais su kamuoliu pažaisti susirinkdavo kaimo vaikinai. Jie bjauriai keikdavosi ir apskritai elgdavosi nelabai kultūringai ir mūsų žmonės jų susibūrimų vengdavo. Mums čia atvykus, mus čia pasitiko trys vienuolikos ar dvylikos metų berniukai, iš kurių vienas pasirodė esąs atvykęs iš Elektrėnų pas savo senelius sentikius, o jo senelis sentikių čia esančios cerkvės darbuotojas, popo padėjėjas. Paskui mes buvome nuėję į jo senelio namus, kur buvo atvykę dar keli sentikiai, kurie padainavo keletą rusiškų dainų ir pagiedojo rusišką sentikių giedamą laidotuvių metu giedamas giesmes. Vieną dieną čia dirbęs vyras atnešė visą maišą čiobrelių žolės, prišienavęs čia pat pievoje. Parvežiau juos savo dukrai Audrai, kuri šia žole gydė savo vaikus, jiems pradėjus sloguoti ar kosėti. Šioje ekspedicijoje dalyvavo Ieva Pečiukaitė, Gintarė Valentukevičiūtė, Daiva Bradauskienė, Tautvydas Bradauskas. Pusę šios ekspedicijos laiką praleidome Strėvininkuose, o keletą dienų buvome nuvykę į mums žinomą Zubiškių kaimą, kur aplankėme Raudeliūnienę bei jos draugę. Abi šios moterys buvo gerokai susenusios ir nelabai benorėjo dainuoti, nelabai ką ir beatsiminė, todėl neilgai čia ir buvome, vėl grįžome į savo buveinę Strėvininkuose.

2004 metų vasarą išvykome į ekspediciją Kapčiamiestyje. Čia vykti mums pasiūlė akademijos stambių gyvulių klinikos vedėjas Bakūnas Juozas, kurio sesuo šiame kaime turėjo savo namą ir buvo žadėjus mus čia apgyvendinti. Nuvykę į Kapčiamiestį radome visai kitokią padėtį. Name gyveno Bakūno sesers vyras ir jo brolis, kurio nei negalvojo mus į namą įleisti ir pasiūlė gyventi garaže, kurį reikėjo išsivalyti ir ant cementinių grindų pasitiesti atsivežtus čiužinius, o ant jų, savo miegmaišius. Netoliese čia buvo didelis vandens telkinys, susidaręs užtvenkus Ančios upę, kuri dabar užlieja platų šios upės slėnį. Čia galėjome maudytis, o maistą gaminome ant šio namo verandoje stovinčios dujinės plytelės. Žodžiu čia apakenčiamai įsikūrėme, o čia sutikta girininko žmona Birutė mus supažindino su mokyklos jaunaisiais kraštotyrininkais, kurie mokykloje buvo įkūrę muziejų su gausiais eksponatais, surinktais aplinkiniuose kaimuose. Pačią pirmąją dieną mums parodė netoliese

gyvenančias seseris, kurios eidavo giedoti šermenyse. Joms padėdavo netoliese gyvenusi moteris, kaip vėliau paaiškėjo, kompozitoriaus Naujalis sesuo, kuri turėjo stiprų balsą, ir puikiai giedojo. Miesto pakraštyje aikštėje stovėjo Kapčiamiesčio bažnyčia, kurioje saviem vargonavo Naujalis, o šalia buvo gilus šulinys, į kurį visų saugumiečiai ir sribai sumesdavo žmonių partizanų lavonus. Netoliese, toje pat aikštėje prie bažnyčios stovėjo paminklas sukilėlių vadei Platerytei, kuri čia buvo žuvusi. Tą pirmąjį vakarą, nuėję per minėtas anksčiaugiesmininkes, užrašė nemažai bažnytinių giesmių ir keletą dainų. Čia ir vėl pasireiškė Daiva, kuri nekreipdama dėmesio į giesmininkes, paėmė savo sąsiuvinyje kažkokius siuvinėjimo ar mezgimo raštus, o perspėta taip nesielgti, atkirto, kad ji viską girdinti ir ko aš prie jos kabinuosi. Buvo nesmagu prieš šias kaimo moteris. Kapčiamiestyje, netoli bažnyčios stovėjo naujai pastatytas Veronikos Poviliauskienės namas, kur ji, čia atvykus apsidarė, o dabar čia vasarojo jos sūnus. Sekmadieniais mes paprastai pasidarydavome poilsio dieną. Ir čia, atėjus sekmadieniui, vietiniams gyventojams nurodžius, pavažiavome į vietinių čia vadinamą Palangėlę, t.y. švaraus smėlio lankymę prie Ančios upės vingio, kur galėjome degintis saulėje arba maudytis upėje. Vieną dieną buvome nuėję į dainininkės Naujalis sesers namus, kur ji mums padainavo keletą dainų, bei keletą žaidimų, o Daiva ir vėl buvo užimta savo piešiniais, o ne bendravimu su dainininke. Vieną dieną mes aplankėme mokytoją Birutę ir jos vyrą Vytautą jų namuose. Jų nedidelė dukra buvo neįgali, lyg tai su Dauno sindromu, bet mamos dėka išmoko fotografuoti, ir darė visai neblogas nuotraukas. Šie žmonės, apsidžiaugę mūsų atėjimu ir mus vaišino kaimietiškais lašiniai, agurkais, pomidorais ir kitokiomis daržo gėrybėmis, o mes kartu su jais ilgai dainavome ir tik sutemus grįžome namo. Prie mūsų anksčiau čia atvykusiųjų grupės prisidėjo savo automobiliu atvykusių Palšauskų šeima – Mečys ir Rasa. Abu jie eidavo į kaimus kartu su mumis, valgė taip pat kartu su mumis, o miegodavo savo automobilyje.

2005 metais mūsų ekspedicija vyko Šklėriuose, kurioje dalyvavo Daiva, Tautvydas, Breidokaitė, Paulius Kovalenko, Rasos ir Mečio Palšauskų šeima, o mums Margionių kaime dainavo mūsų sukviestos šio kaimo moterys Agutė Jeremičienė, Marija Volungevičienė, Danutė Kvaraciejienė, Marijona Gulgienė, Stasė Gaidienė. Šios moterys mums padaianavo daug dainų, kurias mes įrašėme į magnetofono juostą. Šklėriuose mano namuose gyvenant, mes vykome pas jau mums paažįstamas daininininkes Margionių kaime, o kartais šoktelėdavome ir į kitus aplinkinius kaimelius.

Vieną dieną, neprisimenu kuriais metais į mano namus Šklėriuose atvažiavo iš Vilniaus ten gyvenęs Mečio Palšausko draugas su kuriuo kartu nuvažiavome į šalia Druskininkų esantį Vieciūnų kaimą. To kaimo daininininkė Vlada Petrulionienė Mečio draugui parodė didelį išpūdį padainavus nemažai partizanų dainų. Šią daininininkę jis ilgai minėdavo visokiuose mūsų susiėjimuose ir čia, ir vėliau Vilniuje, kai mes atvykdavome į dainų šventes arba į renginį „Skamaba, skamba kankliai“, kur jis visada mums nupirkdavo alaus. To žmogaus vardas buvo Vladas, o jo pavardės neprisimenu. Nuvažiavome į gretimą Ašašnykų kaimą, įsikūrusį Baltarusijos pasienyje prie Grūto ežero, kurį pusiau dalina Lietuvos Baltarusijos siena. Čia mes ežere maudydavomės Grūto ežero šiltame vandenyje, o paskui pas Marijoną Tamulevičienę užrašinėjome jos

dainuojamas dainas. Įdomus ir spalvingas buvo šios moters gyvenimas, kai ji atitekėjo į gausią Tamulevičių šeimą, kur visą valdžią tvirtai savo rankose laikė jos anyta, kol galiausiai ji su savo vyru Adomu išsikraustė gyventi į Baltarusiją. Ten jie abu su vyru daug ir sunkiai dirbo. Grįžę į Lietuvą, pasistatė namą su ūkiniu pastatu, kuriame ir gyveno. Dabar ji jau našlė, jos vyras Adomas buvo Kabelių bažnyčios zakristijonas, o Marijona dabar audžia juostas senovišku būdu ištiesusi savo kojas lovoje sėdėdama, o ant jos kojų ir juosmens yra užmesti audimo siūlai, kuriais ji ir renka raštą juostose. Anksčiau ji audė lovatieses, kurių turi gana daug ir įvairių. Keletą jos austų lovatiesių esu ir aš nusipirkęs. Ir dabar aš lankau šią mielą moterį, kuri neišleidžia manęs kuo nors nepavaišinusi. Jos vaikai jau suaugę gyvena Druskininkuose, turi savo šeimas, o retkarčiais močiutę aplanko ir anūkai.

Tai tiek žinių iš mano gausių klajonių po Lietuvos kaimus, užrašinėjant įvairiausių formų folklorą.